4 EYLÛL

SİVAS 10 Kuruş SAYI : 15 - 31

30 — Mayıs — 1940

İÇİNDEKİLER

19 Mayıs	: Necip Erdem
19 Mayıs	: F. K. Kalkancı
19 Mayıs 19 Yaş	: E. C. Güney
Hatıra	: V. C. Aşkun
Türkiyede meşhur Ağaçlar	: Kerim Yund
Sıvas Folkloru	: Vehbi Cem Aşkun
Anadolu yazıcılarını Tanıyalım	: Ahmet yılmaz

Şiirler

Doğan Hayat	: Vehbi Cem Aşkun
Akşam şarkısı	: Feyzi Kutlu Kalkancı
Ülküye Ant	: Osman Attilâ
Ç i ç e k	: Kerim Yund
A n k a r a	: Necmettin Esin
Kavrulan Asır	: Coşkun Ertepınar

Mesul ve Yayın Direktörü : Avukat A. Göze

Yazı İşlerine Bakan : Vehbi Cem Aşkun

ABONE : Yıllığı - 100 Kuruş

Sivas—Kâmil Matbaası

4 EYLÛL

SAYI : 15 — 31 30 - Mayıs - 1940 YIL : 6

SIVAS HALKEVİNİN AYLIK KÜLTÜR DERGİSİDİR

19 Mayıs

Yazan N. Erdem :

« Feregati Kâmile ile milletle beraber istiklâli tamımızı istihsâl edinciye kadar çalışacağıma yemin ettim. Anadolu'yu terk etmemek azmi kat'ı sindeyim. »

K. Atatürk

Güzel İzmir'in işgalinin ertesi günü küçük, köhne bir vapor Karadeniz'e açılıyor... Kaptan endişe içinde.. Deniz tehlikesi, ele geçip cöndürülmek tehlikesi... Kıyıyı takip ederek ilerliyen bu geminin içinde otuz sekiz yaşında genç bir general var : Anafartalar kahramanı mirliva Mustafa Kemal !

Üçüncü Ordu Müfettişliği vazifesiyle, Anadolu'da Türkler tarafından Organize edilen gerillayı bastırmak için padışahlık Hükûmeti tarafından gönderiliyor. kuzu derisi kalpağı altında tunç bir sima... Manalı, derin hatlar... İrade ve iman fışkıran bir çift asümanî göz... Sakin ve dalğın. Denizi, Anadolu kıyılarının lâciverdî siluetini seyretmiyor.

19 Mayıs 1919 günü Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basınca derin bir nefes alıyor. Bu an, onun hayatında ve Milletin hayatında bir dönüm noktasıdır. 1940 yılın da dışında olmadığımız Türk istiklâl savaşının ilk adımı bu suretle atılmış oluyor.

19 Mayıs'ın arefesinde : İmparatorluk, 29 Birinci Teşrin 1914 tari hinde filen girdiği birinci cihan harbinden mağlup olarak çıkmış, 30 Birinci Teşrin 1918 de şartları çok ağır Mondros mütarekesini kabul etmiştir. Fırka, Kolordu, Ordu ve ordular grupu kumandanı olarak Mustafa Kemal'ın idare ettiği bütün savaşlar Türkiye Türklerine harp kabiliyetlerini, kahramanlık karakterlerini bir daha izhara vesile verdi ise de Sarı kamış'ta ve kanal'da Türk kanının beyhude akıtılması, milletin ve ordunun iaşesinde görü-

len sui istimaller milletin yüksek kumanda makamına ve Hükûmete karşı saygı ve itimadını sıfıra indirmişti asırlarca tam bir tolerans ve emniyet içinde Türk unsurundan konforlu bir hayat süren hiristiyan unsurlar düşmanlarla mesai birliği yaparak iç emniyet ve asayişi şiddetle bozuyorlar. En fecii halife, saray ve ona maddeten ve manen bağlı bir kütle vatana ilâne ihanet ediyor.

Şark meselesini ve Anadolu'nun taksimi meselesini kendi lehlerine tahakkuk ettirmek için antant devletler vatanî kısım kısım işgal ediyorlar: Adana Fransızlar; Urfa, Maraş ve Entep, İngilizler; Antalya ve Konya İtalyanlar tarafından işğal edilmiş 15 Mayıs 1919 da antant devletlerin muvafakat ve yardımlariyle yunas ordusu İzmir'e çıkarılmıştır.

Bu feci vaziyet karşısında milletin bağrından bazı reaksiyoner teşekküller doğuyor. İngiliz'ler silâh toplamada müşkülâta maruz kalıyorlar. Samsun ve havalisinde Pontusçulara karşı millî mukavemet. İngilizler Hükûmeti tazyik ederek bu mukavemetin kırılmasını istiyorlar. Kendisine teklif edilen Harbiye nazırlığını kabul etmiyen, herkesin hatasını yüzüne vurmaktan çekinmiyen Mustafa Kemal bir çokları için adeta bir tehlikedir. O'nun Istanbul'dan uzaklaştırılman lâzım.

Mustafa Kemal, Şişli'deki mütevazi evinde yeni ve şümüllü bir savaşın projelerini hazırlamış, Anadoluya geçmek için en müsait zamanı bekliyor. Nihayet 16 Mayıs 1919 da Atatürk Hükûmet tarafından Samsun ve havalisindeki asayişsizliği mahallinde görüp tedbir almak için kendisi dikte ettirdiği geniş salâhiylerle Anadolu yolculuğuna çıkıyor.

Kıymetli ve karakteri herkesçe bilhassa düşmanlar tarafından anlaşılmış olan bir generaldan millî bir gerillayı yok etmek vazifesi isteniyor. O'nun projelerini bilenler pek az. Lâkin İngilizler bu yolculuğun akibetini his ederek harekete geçiyorlar. Fakat bütün teşebbüsler o'nun uzağı ve derini gören şahsiyeti karşısında eriyor.

İşte, bir 19 Mayıs günü Mustafa Kemal Samsun'a bu suretle ve Anadolu'yu terk etmemek azmi kat'isiyle çıkıyor.

Atatürk büyük nutkuna, 19 Mayıs'ta vatanın umumî manzarasını çizen bir tablo ile girer.

Bu tablo o kadar fecidir ki gözler kararır, kalpler burkulur, iradeler sarsılır. Vatan, derin bir uçurumun hemen kenarındadır. O,nu sadece oradan çekmek bir mucize iken fazla olarak yükseltmek! işte Türk İstiklâl savaşı budur; Atatürk bu muazzam mucizevii işi başarmıştır.

Vatanın tertemiz, vefalı göğsünde ebedî uykusu'na yatan Ebedî Şef, Türklük ve insanlık sana minnettardır.

19 Mayıs

Yazan Feyzi Kutlu Kalkancı

Bugün vatanını, canından çok seven, kurtuluş yolunda her şeyi göze alan büyük adamın Samsuna ayak bastığı gündür.

Kara günlerde Mustafa Kemal başının içindeki düşüncelerin heyecanile sarsılıyor. Ne yapacağını bilemiyordu. Hayır bu düşüncelerin en kısa bir zamanda tatbik edilmesi için acele ediyordu. Bir şeymi yapacaksınız suallerine karşı evet bir şey yapacağım diyen Mustafa Kemal yaratacağı cemiyet için girişeceği mücadeleleri, eşsiz zaferleri, tarihin şimdiye kadar kayıt etmediği muvaffakiyyetleri, eşsiz muhayyilesinde canlandırıyor, gözlerinde gizli bir ateş yanıyor, etrafına inan saçıyordu.

Tarihimizi şeref sayfalarile süsliyen eşsiz kumandan Mustafa Kemal, İstanbuldan pusulası bozuk bir vapurla Samsuna hareket etti ve yolda kaptana kıyıyı takip etmesini, maksadın Anadolunun her hangi bir kıyısına çıkmak olduğunu söyledi. Bütün yurt kurtarıcısını sonsuz bir sevgi ile bağrına bastı. O günlerde yaşamak kurtuluş, erişilmesi uzak bir muhal; ölüm mukadder bir netice idi. Fakat Ondokuz mayısta karanlıklar arasından yükselen güneş, bütün şaşaasile parlıyor, ruhları diriltiyor, inansız cemiyeti harekete getiriyor ve başındaki yüksek ideal etrafında toplıyarak çetin mücadele yolunda harekete geçiriyordu.

19 Mayıs, İnkilâp tarihimizin başladığı gündür. Bugünden sonra zaferler, zaferleri inkilaplar inkilapları takip etti. Bugün aynı zamanda spor ve gençlik bayramıdır. Çünkü Atatürk yakın ve uzak tarihte eşi bulunmıyan en büyük eserini Türk gençliğine emanet etti. Bu eser gürbüz vücutlar, kuvvetli yollar, yaratıcı kafalar üstünde yükselecektir. Onun için gençliğin yetişmesile yakından alâkadar oluyor; bu uğurda her fedakârlığı göze alıyoruz; Zira gençlik milletimizin kudreti, ümidi ve istikbalidir.

Sıkıntıya düşen milletlerin ondokuz Mayısı ibretle mutalaa etmeleri-vatanlarının kurtuluşunu istiyenlerin Büyük Atanın hayatını örnek edinmeleri lâzımdır. Atatürk bir ülküdür. Onun arkasından koşan Türk gençliği, batış ve doğuşu ibaretle seyreden dünkü nesil, ondokuz mayısın tarihimizdeki ehemmiyetini pek iyi bilirler.

İstilâya uğrayan milletlere 19 Mayıs güneşinin doğmasını temenni ederken, eşsiz Atanın Türk gençliğine hitabını, millî heyecanlarla sarsılarak tekrar okuyalım.

« Ey Türk gençliği !

Birinci vazifen Türk istiklâlini, Türk Cümhuriyetini ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

« Mevcudiyetinin ve istiklâlinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbal-

19 MAYIS 19 YAŞ

Aflâtun Cem Günay

19 Mayıs; ilk ışık, ilksabah, ilk ufuk..

Evet, paylaşıldığımız gecenin karanlıklarına çizilen ışık.. Ümit yüklü geminin meyus sahillere ulaştığı sabah.. İman dolu bir kalbin yeni bir tarih yaylasına kanat açtığı ufuk..

Bu kalp, onun kalbi.. Bu sahile açılış o kalbin enerjisi.. Bu yeni kanatlanış, O kalbin idealidir.

Ne büyük kalp, ne büyük enerji ne büyük ideal.. Bu kalpten bir millet doğdu; bu enerjiden bir yurt yaratıldı ve bu idealden bir tarih çağlıyor :

Cümhuriyet.

Dünyanın en büyük kalbi, Atanın kalbi nur içinde yatsın, bu çağlıyan başında nur içinde yaşattı bizi. Faniliğin eli güneşli alnına dokunmadan önce, bu güzel bergüzarını ebediliğin sırrına kavuşturmayı da düşündü. Bu taze hayat çağlıyanının çevresine aynı maddeden, o yalın ideal ve enerjiden bir kale yaptı: Gençlik.

Dünya ateş alıp yansa, bu kalenin cevheri erimiyecektir. Gençlik, böyle bir kale; Bu kale böyle bir cevherdir.

Bunun için, toprak yanığı yüreklerimizi Cümhuriyetin köpüklü çağlıyanına kavuşturan 19 mayıs onu kucaklayıp sonrasızlaştıran 19 yaşa bayram oldu..

19 Mayıs ve 19 yaş.. Biri tarih, biri hayat.. Amma, ikisinde de aynı öz ve özlülük, O nurlu ve uğurlu başlangıç: İlk ışık, ilk sabah ve ebediliğe bakan ufuk..

Bu gün bu ufukta bir birlik ve büyüklük bayrağı dalgalanıyor: İnönü.

Türk gençliği, onun bayrağı, buyruğu altında ve and içtiği Kemalist ülkü yolunda..

---

de dahi seni, bu hazineden mahrum etmek isteyecek dahilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün istiklâl ve Cümhuriyeti müdafaa mecburiatine düşersen vazifeye atılmak için içinde bulunacağım vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmiyeceksin. Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cümhuriyetine kastedecek düşmanlar bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler.

« Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zabtedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hatta hiyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlarını, müstevlilerin siyasî emellerile tevhit edebilirler. Millet yoksulluk içinde, zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

« Ey Türk istikbalinin evlâdı (İşte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâlini ve Türk Cümhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur !)

İnkilâp Tarihimizi
Aydınlatan Bir Hatıra

« Şair ve emekli öğretmen Fazlullâh Moral Erzurum Kongresine Sivas ve Hafik mümessili olarak iştirak etmişlerdi. üstadın bu kıymetli mesailerine ait hatıralarını neşretmekle, inkilâp tarihimize ait kıymetli bir vesikayı nisyandan kurtarmış olacağımıza kaniiz.

Fazlullah Moral

— 5 —

« Üçüncü gün oldu. Yine herkes yerli yerinde oturuyordu. Yalnız Mustafa Kemal Paşa ile Rauf Bey en geri sırada bulunuyorlardı. Kürsüye çıkan kimse olmadı. Ben hiç olmazsa bir gün kazanmak ve diğer boş geçen günler gibi o günü de kaybetmemek ümiydiyle kürsüye çıkmayı bir, diğer arkadaşlarım gibi hakarete maruz kalarak sonra kürsüden inmeği iki ayıp telakki ederek oturduğum yerden ayağa kalktım. ve:

Muhterem beyler, aziz arkadaşlar, hitabasiyle söze başlıyarak dedimki : Vatanın ucra köşelerinden müntehai hüdut olan Erzuruma kadar ne için geldik. Millî ve vatanî vazifemizi ifa için değil mi? . O vazifeyi birbirimizin izzeti nefsini kırmak, hissiyatını rencide etmek suretiylemi ifa edeceğiz. Bugün üçüncü gün oluyorki, az kalsın bunu da diğer günler gibi heder edecektik. Hepiniz o makama lâyık zevat bulunmamış olsaydınız memleketimizden murahhas, mümessil intihap olunarak buraya gönderilmezdiniz. Vatanımız ve necip milletimiz hain ve zalim düşmanların yırtıcı pençeleri altında ezilip dururken bizim hâlâ riyaset davasiyle, ittihatçılık ve itilafcılık gayeleri peşinde dolaşmamız ve bu suretle yekdigerimizi kırmamız hakiykaten şayani teessüf hallerdendir. Eğer aramızda tesanüt husule gelmemiş, vatan ve millet düşüncesi yoksa buraya kadar beyhude zahmet çekmişiz...

Efendiler, geçirdiğimiz felâketlerden ibret dersleri almıyorsak bize çok yazık. Vakıt zıyk mana dakiktir. hepimiz de vatan aşkı, millet sevgisiyle dertliyiz. İçimizde bu aşkı daha fazla taşıyan, bu dert ile daha ziyade elemnak olan Hükûmet ve millet işlerinde daha çok çalışan simalarda mevcuttur. Vahdeti milliyeyi husule getirmek için kongrenin açılması zaruridir. Yene heyeti aliyemiz içinden velev muvakkat olsun bir reis intihap edelim. Ve müzakerata devam eyleyelim. Aramızda sizinle

beraber tanımakta olduğumuz iki şahsiyet varki, biri Mustafa Kemal Paşa, diğeri Rauf beydir. Şu iki zattan birini ve ezcümle Mustafa Kemal Paşayı kendi namıma reis intihap ediyorum siz de muvafık görürseniz paşa makamı riyasete geçsin, demeğe hacet bırakmadan hepisi birden «hay hay biz de intihap ediyoruz. Dediler. Ve Mustafa Kemal Paşaya,» «buyurunuz Paşa hazretleri» dedik. Makamı riyasete geçtiler. İki de kâtip intihabına lüzum görülerek birisine «Albayrak gazetesi» ni çıkaran Necati Beyle ismi hatırıma gelmiyen diğer bir zat daha intihap olundular. Erzincandan ve daha bazı yerlerden kongre namına gelen bir iki telgraf okundu. Arzuları kongreye aza göndermekten ibaretti. Heyeti umumiyece muvafık görülerek cevap yazılmasına karar verildi. Makamı riyaset on dakika istirahat ve teneffüs edilmek üzre celseyi tatil etti. O sırada benim fikrimde ve zehnimde dolaşan paşanın askerî üniformaları, kordon ve apoletleri idi. Çünkü Mahmut Şevket paşada ittihatcıler zamanında kendini göstermiş bir diktatör değilmi idi?. İşte bizde aynı vaziyete düşmiyelim korkusiyla paşanın da bizim gibi sivil olmasını istiyordum. Bunun heyeti umumiye muvacehesinde söylemiş olsam Paşanın izzeti nefsini cerihadar etmiş olacağım. Binaenaleyh yalnız kendisine söylemeği muvafık buluyordum. Bunda isabet edüp, etmiyeceğimi ve arkadaşlarımın da bu hususta benimle hem fikir olup, olmıyacaklarını düşünerek, bazılarıyle istimzaç ve istişare eyledim. Çok muvafık buldular. Derhal aynı teneffüste Rauf Beyle beraber mektebin koridorunda gezerken Mustafa Kemal Paşanın yanına sokuldum :

Paşa hazretleri, eğer makamı riyasette riyasetin idamesini arzu buyurursanız, sizinde bizim ğibi sivil olmanız iktiza ediyor. Arkadaşlarda böyle münasip görüyorlar. Dedim bunun üzerine Paşa: Vallah bundan başka elbisem yoktur. Dedi.

Bu muhavereyi işitmiş olan Rauf bey de muvafık görmüş olmalıkı : Paşa hazretleri, Erzurum Valisi infisal etmiş. Müteaddit elbisesi vardır. Bir tezkere yazalımda bir takımını size göndersin. Dedi. O da : hay hay yazalım dedi. Her halde vali bir takım elbise göndermiş olmalıki, ertesi gün Paşa sivil olarak makamı riyasete geçti. Asıl şayanı istiğrap olacak mesele şurasıdırki, İstanbuldan çıkalı üç ay kadar olduğu halde Paşanın üstünde giyecek bir takım elbiseden başka çamaşırı dahi olmadığı anlaşıldı. Bu hal Paşanın Vatan, Millet uğrunda nekadar kendini ihmal ettiğini gösteren canlı bir vesikadır.

Doğan Hayat

Sevgin alevlendi, yandı yürekte,
Gönül hasretini artık çekmekte,
Ümit filizlendi, hayal çiçekte,
Bahtımın güneşi doğdu mu dersin?.

Değdi saçlarıma bir serin rüzgâr,
Eğildi önümde, diz çöktü bahar,
İçimden sel gibi taştı duygular,
Gündüzler geceyi boğdu mu dersin?..

Bir yıldız sağladı, ufkuma indi,
Bahtım gülümsedi, kalbim sevindi,
Dağıldı bulutlar, gözlerim dindi.
Saadet gün gibi duğdu mu dersin?..

Vehbi Cem Aşkun

Akşam Şarkısı

Karıştı bir gülüş esen rüzgâra
Kuşların kendinden keçtiği andı.
Gölgeler uzandı yüce dağlara
Suların rengiyle ufuklar yandı.

Ufkuma haykırsam duyar mısınız !
Üstümde yükselen benim göklerim.
Gecemi başlıyor sizin yasınız.
Kanatsız hissimle ezilen yerim.

Lâcivert bir kanat yere süzüldü.
Gizli güzellikler kapladı yeri.
Yeşil tepelerde bir güneş güldü.
İçimde sakladım sonsuz gökleri.

Feyzi Kutlu Kalkancı

Gençliğin Dilinden

ÜLKÜYE ANT

Büyük Millî Şefe

Başarılar önünde eğilip diz çöküyor
Parlıyan alnımızla nur şafaklar Söküyor
Tanrı, Tarih en büyük ümidini döküyor
Yardığın vadilerden coşacak, taşacağız!.

* * *

Bir yıldırım parmağın, her Sözün şimşek bize!
Emrettiğin zaferi getireceğiz dize!
Onsekiz milyon sefer olduk koştuğun ize.,
Himalâya da olsa muhakkak aşacağız!

* * *

Bu onsekiz milyona yolver, ey İnönü'müz!
Bir emrinle aydındır yolumuz ve yönümüz
Zafer Çelenklerile dolacaktır önümüz
Gösterdiğin hedefe mutlak ulaşacağız!

* * *

Atatürke nur Çelenk hazırla ey hedefimiz!
Bozkurdun Tan izinde öncümüz ve Şefimiz!
Sarsılmadan, durmadan; peşindeyiz hepimiz!
Şafaklara durmadan, hızınla koşacağız!..

Osman Attilâ

(İçel Dağlarından...)

ÇİÇEK

Bahçelerde kıvranır bir portakal dalına,
Yaprakları benziyor periler masalına,
Çiçeğinin rengine hayran oldu gözümüz.

*

Mavi, turuncu renk renk koncanın her damarı,
Tışını kucaklamış bir kadeh açık sarı,
Bakdıksıra çiçege neşe doldu gözümüz.

*

Koparmayın dalından o mevsimin gülüdür;
Damarının içinde bir şüphe gömülüdür.
Onun ömrü burada açılacak bitecek...

*

Koklamayın yazıktır koklamayın o gülü,
Saçları bir birine sıtmayıla örgülü,
O bir zehirli çiçek, o bir zehirli çiçek...

Kerîm Yund

Türkiyede Meşhur Ağaçlar

Kerim Yund

Ağaç mefhumunu tasavvur ederken onun zihnimizde yerleşen ulu varlığını bin bir yönden görüp hayran olmamak imkânsızdır. Ağaç, önsüzlükden sonsuzluğa giden bir hayat ışığı gibi ne tarafından bakılırsa bakılsın şuuru harekete getiren kâh heyecan ve haz veren dinamik ve enerjik bir unsurdur. Onda âmiyane bilğilere teolojik, filozofik ve pozitiv düşüncelere yol veren müthiş bir kuvvet vardır. O kuvvetin, bu gün bile bütün sırlarını bilmek bizim için güçtür.

Ağaç mefhumunun her senelik halkasının ciltler dolduracak geniş kamusundan bir sözümüze alan olarak yalnız yurdumuzda yetişen meşhur ağaçların ana çizgilerini tebaruz ettirmeyi aldık.

Meşhur ağaç; müsbet ve menfi bakımdan yeni her hangi görüş noktasından olursa olsun bir şöhret kazanmış ağaçtır. Bu ağaçlar, ya şühretlerini bizzat yaparlar veyahut her hangi bir hadiseye sahne olarak maruflaşırlar.

Bazı ağaçlar vardırki, uzun boyları; iri gövdeleri, yeşil başlarile bir muhiti asırlarca alâkadar eder. Güzel yüzünde ben gibi yer yüzünde de ağaç artık kiymettar bir ziynet olur. Bunlara Ulu ağaçlar diyebiliriz. Topraklarımızı süsleyen Çinar, Kavak, Meşe, Çam ağaçlarından çoğu böyledir.

150 Metreyi geçen boyu ile okaliptüsler, 36 metrelik çevrelerile Babaplar, Dev gövdelerile sekoyalar dünya ağaçları içinde uzunluk, kalınlık, ululuk birincileridir.

Bazı ağaçların şöhreti, patolojik ve Terotolojik durumlarından ileri gelir. Aydın incirliklerini, Manisa bağlarını, Malatya bahçelarini ve ülkenin bir çok ormanlarını gezince öyle garip ve acayip şekilli ağaçlar görülürki bunların en seçmelerile bile geniş müzeler kurulabilir. Bu ağaçlardan bazıları, Morholoji itibarile o kadar tuhaf kılığa girmişlerdir ki, kendi ile hiç münasebeti olmayan cisimler zan olunur. Bunlardan bir kısmı her hangi bir hayvana ve yahut sanat eserine benzer bir kısmının ise kökü ve gövdesi insanı andırır. Bu nebatları bilhassa iptidaî kabilelerde totem olmak kudretini haizdir. Kan kurutanyapruhussanem yahut Mandragora bunlardan en tipiğidir. İngiltere'nin cenup Vilâyetlerinden birinde, tıpkı öküz başına benzeyen Teretolojik bir ağaç kökü de geniş bir şöhreti haizdir.

Tabii hadiselerin tesirile, şeklini degiştirmiş veya o hadiseye döküman olmuş ağaçlarda vardır. Bunlar da bir vak'ayı ihtiva ettiği için kıymetlidir.

Ekzotik ağaçlar, Frapan durumlarile, derhal kendilerine karşı ilgi

uyandırırlar. Hurma, Muz, Yenidünya gibi; Bunlar, optimomlarında yani anavatanlarında hiç alâkayi çekmedikleri halde yurtlarından uzaklaştıkça itibarları artar.

Pek çok ağaçların şöhreti; Koku, renk, çiçek mukavemet Biyolojik ve Mofolojik evsaf gibi kendilerinde bulunan üstün bir yaratılışdan dolayıdır.

Yukarıdanberi anlata geldiğimiz keyfiyetleri itibarile birer şöhrete malik ağaçlar gözümüzden kaçmamakla beraber asıl düşüncemizi üzerinde durdurduğumuz ağaçlar şöhretlerini kendimizin yaptığı ağaçlardır. Bu ağaçların Biyolojik bir şöhreti olmayıp her hangi beşerî bir hadise dolayisile maruf bulunan ağaçlardır. Rolatif meşhur ağaçlar ismini verdiğimiz bu kısım ağaçlar da ikiye ayrılabilir :

1 — Hayalî

2 — Hakikî

Hayalî meşhur ağaçlar; isimleri olup cisimleri olmayan bir çok binlerce yer alan, teolojik ve bir çok efsane ile dolu, Mitolojik ağaçlardır. Bunlar din ve kahramanlık tarihinde çok büyük yer tutarlar.

Sümer ve Etilerin hayat otu veya hayat ağacı, müslimanların cenneti süsleyen Tûbası ve cehennem ehlinin gıdası bulunan Zekkum ağaçları ve üzerine nur yağan, emre itaat eden, konuşan, yarılıp içine adam alan, doğuran, yürüyen, tılısımlı ağaçlardır, ki, bunlar halk ruhunda unutulmaz bir hatıradır.

Osmanlılar devrinde ve Orhan Gazi zamanında yaşayan Geyikli babanın bir hikâyesini Ahmet Refik merhumun tarihde Türk şiirleri adlı makale silsilelerinden İnönü hakkındaki yazısından hülâseten nakllediyorum.

(Geyiklibaba, Baba İlyasın müritlerinden, dağlarda Geyiklerle müsahebe eder, onlara biner bir Azizdi. Orhangazi İnegöl taraflarında futuhat yaparken Geyiklibaba dahi o taraflarda 360 kapılı Kızılkiliseyi fethetmişti. Şöyle ki :

Cenk ettiği yerde bir kestane ağacı varmış. Muharebe bitdikden sonra kestanenin yanına varınca, ağaç yarılıp babayı içine alır, tekrar kapanırmış. Kâfirler, Azizin o civarda olduğunu bildikleri için onu ararlar bir türlü bulamazlarmış. Geyikli baba sabah yine kalkıp kâfirlerle cengedermiş.)

Bu Lajendın gerek babaya gerekse mezkûr ağaça büyük bir şöhret vermiş olduğuna asla şüphe edilemez.

Evliya Çelebi de, Zile sahrasındaki Şeyh Nusret tekkesinden bahsederken, tekke önündeki Tut ağacını Hummaya karşı ilaç makamında kullanıldığını söyler.

İhtimal bu ağaç, yalnız hummaya değil, bir çok dertlere de deva idi. Onu bir ilâç deposu yapan Eczacının ve doktorun, Tekke şeyh ve mürütleri olduğu ap'aşikârdır.

Osmanlı tarihinde, mitolojik bir hadise gibi vukua gelen Vak vak vak'ası ismini efsaneden alan acı bir hakikattir. Tarihî romancıları, şairleri hakikatten hayale sürükleyen, (İnsan cesetinden meyva veren ağaç) diye işi teretolojik bir çeşni ile ha-

ANKARA

Bugün de sana gönül tutuştu için için
Asfalt kaldırımlara bir an baş koymak için.
Bu cennet bahçesinin seyrine doymak için
Mazi bir gerçek gibi ayaklansa Ankara.

Bağdaş kurmuş bir anıt gibi diyor ki yarın
Yıldızlarla öpüşen sayısız yapıların,
Eşsiz bir zafer kadar ünlü bugün ve yarın
Yeridir sembol diye seni ansa Ankara.

Işıklar gölgeleşti kararıverdi bütün
Önünde eğildiler seni gördükleri gün,
Artık eskisi gibi aydınlatamıyor gün.
Bir yığın elmas gibi nurlu yansa, Ankara

Ümit bakışlı önder verdi bütün esini
On bin yıllık bir dünya görmedi böylesini
Kimse çıkartamadı bu kadar gür sesini
Şaşkın şaşkın bakarak kim uyansa Ankara.

Necmettin Esin

fızalara nakşeden hadise şöyle geçmiştir :

Kadınlar saltanatının hüküm sürdüğü sıralarda, Avcı Mehmet zamanında dahilî karışıklık ve idaresizlik son dereceyi bulmuştu.

1655 de Yeniçeriler bir isyan çıkardı. Haksız gördükleri bir çok ricalin kafasını padişahdan istedi. Hükümdar bu adamların hemen hepisini boğdurup saray diyarından Yeniçerilere attırmak zorunda kaldı. İsyan günlerce devam etti. Yeniçeriler boğulan adamları sürükleyip o zaman at meydanı denen ve Sultan Ahmet Camii karşısında bulunan yerdeki Büyük bir çınara başı aşağı asıyorlardı Bu asılan adamlar bir haylı vardı. Cesetlere olmadık hakaret yapıyorlardı. Şakiler, ölülerin et ve yağlarından, ihtiyar kadınlara, vecaı mefasile devadır diye parça parça satıyorlardı. Uzaktan çınar adeta insan şeklinde meyve vermiş bir ağaç manzarasını almıştı. O zamanın şairlerinden biri bu hadise için şöyle bir kıt'a yazmıştır.

Küşü merrihe irüp tantanayı cahucelâl
Lerzenak etti bu gavgagedei afakı
Oldu mahmur nice mesti müdamu Devlet
Camı ikbale ne tarh etti bilinmez saki
Bağubanu feleği ginegüzarı seyret
At meydanına dikti şeceri vakvakı

Şeceri Vakvakı M. Turhan Tan bir yazısında Burhanı Katıdan şöyle nakleder :

(Vak veya Vakvak öyle bir ağaçfırki Coğrafyacılar onu Çin adalarından İstafyan dağı arkasındaki adada yetiştiğini söyliyorlar. Vakvak ağacının yaprağı İncir yaprağına benzer. 2 İnci Teşrin ayında Hurma çiçeği gibi çiçek verip andan iki insan ayağı çıkar. Nisan sonuna kadar yavaş yavaş olğunlaşarak tam bir insan bedeni haline gelir ve ağacın her dalında yemiş gibi güzel yüzlü kızlar asılır, durur Haziran geçdikden sonra bu kız şeklindeki meyvalar (vakvak) diyerek düşmeye başlar meyvelerın saçtan tırnağa kadar kadından hiç bir farkı ve eksiği yoktur. Hatta bir çok insanlar bu meyvaları kadın telekki etmekten geri kalmazlar.)

Müverrihler, bu hikâye ile çınar hadisesi arasında sıkı bir münasebet bulduklarından, tarihlere de 1655 isyanı vakvak vak'ası diye geçer.

(Bitmedi)

YAZAN *Vehbi Cem Aşkun*	SIVAS FOLKLORU	Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi Tetkiklerinden

— Geçen sayılardan devam —

Süzülme : Hiç kimse ile konuşmaz, mütemadiyen önüne bakar.

Gelinlik : Uzun müddet, hatta bir çocuk sahibi olana kadar yeni gelin kayın babasına, kayın anasına herhangi bir maksadını sözle ifade etmez. Hep işmarla konuşur. Tıbkı dilsizler gibi buna (gelinlik etme) denir. Bilhassa kaynanalar bu adete fazlaca ehemmiyet verirler. Yeni gelinin bir mühim vazifesi daha vardır : Her sabah erkenden kalkar, kayın babasının abdest suyunu döker. Ve evin içerisinde daima yüzü yaşmaklı dolaşır. Konuşmaz, gülmez. Kaynanasının, kayın babasının karşısında elpençe divan durur. Hamamda bütün tanıdık ihitiyarların ellerini öper. Kaynanasını yıkar, ayağının suyuuu alır arkasından halıya kadar götürür. Bunları yapmadığı takdirde namları her yerde anılan Sıvas kaynanaları gelinin külünü göke kaldırır. Kendi tabirleriyle, (tandırdan sokar, külveden çıkarırlar.)

— VII —

DÜĞÜN TÜRKÜLERİ

Umumiyetle düğünlerde söylenen türküler, oyun havalarıdır. ve birçoğu halaydır. Onun için bunlara ananevî oyun havaları demek daha doğrudur. Bir kadın başı çeker. Diğerleri ona ayak uydururlar. Tabii erkeklerde aynı şekilde oynarlar. Başı tutan kadın olsun, erkek olsun oyunları en eyi bilenlerdir Ve oyun başından sonuna kadar onun idaresindedir. Başı çeken eline bir mendil alır. Hep bir ağızdan türkiye iştirak ettikleri gibi, ekseri saza tabi kalırlar. Esasen oyuna kalkanların saza tabi olmaları şarttır. Türkü saz refakatinde söylenir, (zahma) tabir edilen hareketli kısımda rol temamen sazındır. Oyuncular kulakları sazda, gözleri başı çekende

KAVRULAN ASIR

Kuyular içten kurumuş ,
Gözler dalmış çukuruna .
Baharı yolda sam vurmuş
Ağaç hasret yağmuruna..

Yaniyor içimiz niçin,
Kapımızda bekler korku?
Ruhunuza vatan seçin
Deniz alsın korkunuzu.

Yıkıyor her ruhu deniz ,
Tekneler hazır limanda ;
Ufku kısan gözleriniz
Çıvilenmesin şeytanda .

Kimsiniz, nesiniz böyle
Kervanı çöle saldınız ;
Serap arayan kafile ,
Koşun.. Koşun bunaldınız...

Coşkun Ertepınar

olmak üzre oyunlarına devam ederler Sıçramalar, el çırpmalar, ayak atmalar hep birden olur, kimse geri kalmaz.

Kadın oyunlarının başında (süpürgesi yoncadan) erkeklerde (çekin halay) gelir. Bu iki oyunun da güfteleri birdir. Yalnız kadınlarda :

Süpürgesi yoncadan
Belin gayat inceden
Ben seni sakınırım
Yerdeki karıncadan

Bendile başlar. Erkeklerde ise :

Çekin halay düzülsün
Ela gözler süzülsün
Halâya gelmiyenin
Urun boynu üzülsün

Mısralarıyle başlanır. Diğer sözler her ikisinde de aynıdır. Yalnız besteleri değişir. Katiyen yekdiğerine benzemerler. Ne yazık ki bu kitaba bestelerini koyamıyacağım. Bunu da bu işten anlayan bir arkadaş çıkarda yaparsa mesaimiz birleşmek suretiyle beklenen fayda temin edilmiş olur.

Bundan sonra erkeklerde (Abdurahman) gelir. Bu oyun Sivas'ın en eski ve en meşhur millî bir oyundur ve bugün Abdurahmanı layıkıyle oynayan hemen hemen yok gibidir.

Şimdi bu oyun havalarının türkülerinden toplıya bildiklerimi yazıyorum. Sayısı 70 dan fazla olan oyun havalarının bugün elde pek azı kalmıştır. Her ne kadar halı hazır düğünlerde yine birçok oyun havaları ve türküler varsada evvelcede söylediğim gibi, mahallî değiller, herhangi bir şekilde Anadolumuzun dört bucağına yayılan bayağı ve basit şeyler bittabi bunları toplamak ve burada zikretmek boş bir emektir. Ergemiz, bugünü değil, mazi olan dünlerin âdet ve ananelerini yansıtmaktır. Aksi takdirde gayeden uzaklaşmış oluruz. Dolayısıyle maksat da kaybolur.

SÜPÜRGESİ YONCADAN

Süpürgesi yoncadan
Belin gayet inceden
Ben seni sakınırım
Yerdeki karıncadan

(Bitmedi)

BİZİM Antolojimiz No: 4

Anadolu Yazıcılarını TANIYALIM

YAZAN *Ahmet Yılmaz*

EBED MAHİR YALNIZ

Henüz şiirlerini kitap halinde vermiyen bu çok sevdiğim şair 1908 de İstanbulda doğmuştur. Babası eski temyiz mahkemesi azasından şair Molla Tahirdir..

İlk tahsilini sivasta yaptı. Orta okulu eski şehirde ikmaldan sonra yine Sivasa gelerek Öğretmen okulunda okumağa başladı Ve bir yıl kaldıktan sonra Konya Öğretmen okuluna nakledilerek 1930 senesinde öğretmen oldu. Fakat hiç hocalık yapmadan muhterem babası Tahir yalnız onu Viyanaya gönderdi. Bir buçuk yıl Viyana pedagoji enstitüsünde okuduktan sonra bir yıl da Almanyada kalarak Pedagoji Akademisine devam etti. Ve olgun bir şahsiyet sahibi olarak memlekete döndü. Fransızcayı zaten bilirdi. Çünkü onda lisana karşı tabiî bir istidat vardır. Viyana ve Almanyada bulunduğu müddet zarfında da Almancayı çok güzel öğrendi. Memlekete döndüğünde bir yıl Eskişehir lisesinde Almanca hocalığı yaptı. Vekâlet ilk tedrisat müfettişliği verdi kabul etmedi. Askerden dönünce Konya lisesinde öğretmenliğine başladı. Bir yıl sonra Dil, Tarih, Coğrafya › Fakültesine girdi. Bu Mahir için bence lüzumsuz bir tahsildir. Çünkü elindeki diploma yüksektir. Lakin, her nedense biz de Avrupa tahsili görenlerin devlet yardımı görmiyenleri pek tutulmuyor. Hattâ lisan hocalığı için bile imtihana tabi tutuyorlar. Yeri gelmişken söyleyimki : Bu çok sakat bir zihniyet. Bir milletin fertleri ne kadar devlete bar olmaktan kurtulursa o devlet o nisbette maddî yükünü hafifletir. Bu gün okullarımıza devam eden talebenin cümlesi istikbalini hükûmetin vereceği memuriyetlerden bekliyorlar. İşte Mahirde gördüğü alakasızlıktan sukutu hayale uğrayarak bu fakültede okumağa mecbur oldu.

Mahirde Edabiyat ve şiir sevgisi irsidir. O babasından gördüğü yolu takibetti. Çocukluk hayatımız Sivas'ta beraber geçmişti. Bilâhere öğretmen okulunda da yine birleştik. Bu defa artık ne sade okul ne de sokak arkadaşı idik. Şimdi temamen fikir ve sanat arkadaşı olmuştuk. Hele o Konyada, ben İzmirde iken bu faaliyetimizi matbuata da aksettirince büsbütün dostluğumuz koyulaştı. Artık yekdigerimizin bir ana ve bir babadan doğma çocukları gibi can ciğer ahbabı olduk. O daha

talebe iken ince ruhunun parlak ışıklarını mısralaştırmayı biliyordu. Konya öğretmen okulunun çıkardığı «Işık Yolu» mecmuasında neşredilen şiirlerinden birer kıta okursam sözlerimi daha iyi vesikalandırmış olurum. :

Bu akşam ağladı, ağladı deniz,
Göklere bakarak doğmayan aya,
Hasret acısını siz bilmediniz,
Bir toprak yığını oldu Mudanya

Senki her senenin ilkbaharısın,
Koynunu çiçekler, hulyalar süsler,
Senki kâinattan çok yukarısın
Siyah gözlerini rüyalar süsler.

Billur bardakklar gibi çatlasın kahkahalar,
Sesimize ses versin uzak, yakın vahalar,
Akarken sular gülsün, uçarken sular gülsün.

O zamanlar ben İzmirde çok faal bir muhit bulmuştum. Tabiî bu muhite Mahirde girmiş bulunuyordu. Nihayet ben Merzifon'a verildim. Ve oradada «Taşan» dergisini elime aldım. Bu tarihlerde yani «1930, 1931» yılında Mahir Avrupada bulunuyordu. ve bana oradan şiirler gönderiyordu :

Kanbur arzın zorlukla taşıdığı evleri.
Göklere baş kaldırmış devlere benzetirim.

Onlar siyah dudak, ahlar onu karartmış..
Fabrika bacaları
Ve içinde yükselen cehennem alevleri
Gariplerin mezarı
Yoksul kalan kızlara bedava bir kefendir.

Bunlar Viyana intibalarıdır. Hatta bu şiirlerden «Aynalar» başlığını taşıyan bir şiir «Adım» da çıkmış, neşriyat müdürünü haylı sıkıntılara sokmuştur.

Mahir asıl güzel şiirlerini yine «Taşan» da vermiştir. Şimdi kemal mertebesine uzanan bu şiirler cidden güzeldir.

Üslûbu açık, ifadesi mazbut, hayali temizdir. Şiirlerini okurken gerek akıcılık gerekse orijinalite bakımından bir olgunluk göze çarpar . Ritim itibariyle de kuvvetli bulunan şiirleri , bazan içli bir melalla inlerken, bazanda gönül sedlerini yıkan bir sel olur.

Yalnız en büyük kusuru, çok derbederdir. Ekseri şiirlerini ben derler, toplar neşrederim.

O sadece sevki kaderle İstanbulda doğmuş bir Anadolu çocuğudur. Zaten tekmil hayatı Anadoluda geçmiştir. Babası «Karadeniz» lidir. Şivesini aynen muhafaza etmek suretiyle doğup, büyüdüğü yere sadakatini göstermektedir.

Genç ve kudretli şair, Ebed Mahir, öz sanatın öz mahsulünü Anadolunun vereceğine kani olarak çalışmaktadır.

SANAT TELAKKİSİ :

« Cemiyet zaman seli içinde akan ve aktıkça şeniyetlerine, realitelerine başka başka kıymetler verilen içtimaî bir varlıktır. Şu vaziyete

göre cemiyette her hangi bir şeye sabit, değişmez bir kıymet bulmak yahut kıymet koymak imkânsızdır. sanat telâkkileri de şüphesiz bu kaideler haricinde kalamaz.

Zamanında en çok rağbet gören sanat eserleri her hangi bir davanın halli için yazılmış olan eserler değildir. Aksi takdirde eserin bir hendese kitabından farkı ne olabilirdi?

Bununla eserin her hangi bir problemi olarak almamasını kastediyorum. Bilhassa şiir her zaman asaletini muhafaza etmelidir.

Sanat eserleri bize bir an olsun hayatın adiliklerinden uzaklaşarak yaratılmış yeni bir muhayyel alemde ulvî hayat yaşatmalıdır. Bence sanatkâr ne yalnız ferdî, ne de yalnız içtimaî olmalıdır. Her iki vasfı kendi varlığında cemedenler ferdî istirapları kadar, cemiyet istiraplarını da duyurabilenler hakikî sanatkârlardır.»

Esasen kanaatça birleşmiş bulunduğumuz için bu mes'ele üzerinde durmayı zait buluyorum. Ben bugünkü gençlere birazda bunun için kızıyorum. Çok ferdî veya içtimaî kaliyorlar. Ve birinden diğerine geçmeyi küçüklük, riyakârlık, sayıyorlar.

Bence şair duyan, şiir duyulandır. Sanatkâr aşkınıda, istirabını da, duyacak, duyuracaktır. İçtimaî duyğuların İçinde vatan, millet sevgisinin ilham ettiği şiirlerin rolü büyüktür. icabında bir şair bir kütleyi harekete getirecek kadar millî guru okşamalı, hatta coşurmalıdır...

Sonra Mahir, orijinaliteyi kalıpta değil içte; özde arar. Onun için şiirlerinde manaya çok yer verir. Bilhassa vezne, kafiyeye fazlaca dikkat eder.

Biz mazbut bir edebiyat dersi ğöremediğimiz gibi mürşitte görmedik. Hep bir birimizi yetiştirdik. En büyük teşviki yine birbirimizden ve çalışmalarımızdan gördük. Hâlâ yekdigerimizi tenkit eder ve bundan en büyük zevki duyarız. Netice itibarile Mahir yarınki türk edebiyatının içli, lirik şiirleriyle mümtaz bir siması olmağa namzettir.

Henüz bir şiir demeti olmadığını söylemiştik. İlk şiirlerini Eskişehirde « Sakarya » gazetesinde çıkarmış; ondan sonra, Konya, İzmir, İstanbul, Sivas Samsun, Merzifon gibi kültürel hareketlerin zengin bulunduğu yerlerde çıkan muhtelif mecmua ve gazetelerde yazmıştır. Ve bugün « 4 Eylûl » un yazı ailesindendir...

Güzel şiirlerden bir örnek verelim.

— BİR KADINA —

Akşamın yollarından döndüğünü anladım,
Bakışların camlarda açıp minelenince ! »
Ve ardında kalbimi sürüdüm adım adım,
İçerimde bir damar sızlarken ince ince.

Hiç bakmadan önümden geçip gittin ey kadın,
Bak hâlâ alevlerin yüreğimi yakıyor.
Manasını öğrenmek istiyorsan feryadın,
Çektiğim acıları çiğnediğim yola sor!.

Bir garip martı ruhum şimdi aşık denize,
Bir gün fırtınasında parçalansa kanadım!
Bir damla şebnem düşmez ğüzel gözlerinize,
Belki zavallı olur dudaklarında adım!..

4 Eylûl'un Yazıcıları

Ahmet Yılmaz, Ahmet Göze, Behram Lûtfi Altay, Baha Dürder, cenap Muhittin kozanoğlu, Coçkun Ertepınar, Eflâtun Cem Güney, Ebet Mahir Yalnız, Feyzi Kutlu Kalkancı, Ferid Ragıp Tuncer, Fikri Gürsel, H. Rüştü Coçkun, İskender Haki Enğin, İbrahim Rüştü Altıok, Kadircan Kaflı, Kerim Yund, Necip Erdem, Necmettin Esin, Osman Attilâ, Rıza Polat, Rıza Erkan, Şükrü Halil Tuğal, Vehbi Cem Aşkun.

Sivas Halkevi

Dil, Tarih, Ed. Ko. Yayını

1 — Deliktaşlı Ruhsati : Kadri Özyalçın
2 — Deliktaşlı Ruhsati "ikinci kitap„ : K. Özyalçın K. Gürpınar
3 — Şarkışlalı Serdarî : K. Özyalçın, K. Gürpınar
4 — Deliktaşlı Minhacî : Kemal Gürpınar

SIVAS FOLKLORU

Yazan : Vehbi Cem Aşkun

Pek yakında çıkıyor

Halkevleri Dergileri

HALKEVİNİN ADI	DERGİNİN ADI	KAÇ GÜNDE BİR ÇIKTIĞI
Adana	Görüşler	AYLIK
Afyon	Taşpınar	«
Amasya	Yeşillrmak	«
Antalya	Türk Akdeniz	İki Aylık
Bafra	Altınyaprak	«
Balıkesir	Kaynak	Üç Aylık
Bursa	Uludağ	«
Burdur	Burdur	«
Artivin	Çoruh	İki Aylık
Denizli	İnanç	AYLIK
Diyarbakır	Karacadağ	«
Elazığ	Altan	«
Eminönü	Yeni Türk	«
«	Halk Bilgisi Haberleri	«
Gazi Antep	Taşpınar	«
Kayseri	Erciyes	«
Eskişehir	Halkevi	«
Giresun	Aksu	«
İsparta	Ün	«
İzmir	Fikirler	Onbeş günlük
Kars	Duğuş	AYLIK
Konya	Konya	«
Manisa	Gediz	«
Mersin	İçel	«
Merzifon	Taşan	«
Milâs	Yeni Milâs	«
Muğla	Muğla	«
Niğde	Akpınar	«
Niksar	Ülker	«
Trabzon	İnan	«
Samsun	19 Mayıs	«
Sinop	Dranaz	«
Sivas	Dörteylûl	«
Urla	Ocak	İki Aylık
Yozgat	Bozok	Onbeş günlük
Zonguldak	Karaelmas	Üç Aylık

SİVAS KÂMİL MATBAASI — 1940